

YIL: 2025

SAYI: 4

MİDYAT
REHBERLİK VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

ÖZEL EĞİTİM HİZMETLERİ BÖLÜMÜ

GÖRME
YETERSİZLİĞİ

"Herkes için yaşanabilir bir dünya mümkün."

OCAK 2025

İÇİNDEKİLER

1 GÖRME YETERSİZLİĞİNİN TANIMLANMASI

2 GÖRME DUYUSUNUN GELİŞİM AŞAMALARI

3 GÖRME YETERSİZLİĞİNİN FARKEDİLMESİ

4 GÖRME YETERSİZLİĞİNİN TÜRLERİ

5 GÖRME YETERSİZLİĞİ OLAN
BİREYLERİN GELİŞİM ÖZELLİKLERİ

6 SINIFINDA AZ GÖREN ÖĞRENCİSİ OLAN
ÖĞRETMENLERE ÖNERİLER

7 AZ GÖREN ÇOCUĞA SAHİP AİLELERE
ÖNERİLER

8 TOTAL GÖRME YETERSİZLİĞİ OLAN ÖĞRENCİ
İÇİN ÖĞRETMENLERE ÖNERİLER

9 TOTAL GÖRME YETERSİZLİĞİ OLAN ÇOCUĞA
SAHİP AİLELERE ÖNERİLER

GÖRME YETERSİZLİĞİNİN TANIMLANMASI

Görme yetersizliği, genel olarak **hiç görmeyenler (kör de diyebiliriz) ve az gören (görmesini kullanabilen)** şeklinde iki gruba ayrılır. Tanımlamalar ise **yasal ve eğitsel** olarak iki farklı şekilde yapılmaktadır.

YASAL TANIMA GÖRE;

Kör(görmeyen), tüm düzeltmelerden sonra bireyin görme keskinliğinin 3/60 metrenin ve görme alanı kaybının 10 derecenin altında olması olarak tanımlanmaktadır.

Az gören(görmesini kullanabilen), tüm düzeltmelerden sonra bireyin görme keskinliğinin 6/18 metreden az, 3/60 metreye eşit veya daha iyi olması ya da görme alanı 20 derecenin altında olmasıdır.

EĞİTSEL TANIMA GÖRE;

Kör(görmeyen), görme keskinliği kaybından ağır derecede etkilenmiş olup dokunarak okuduğu braille(kabartma) yazıyla ve konuşan kitaplarla eğitimini sürdürmeye gereksinimi olan bireyler olarak tanımlanmaktadır.

Az gören(görmesini kullanabilen), eğitim hayatında arta kalan görmesinden yararlanmak için büyüteç,optik araç,büyük puntolu yazı gibi düzenlemeler ve uyarlamalara gereksinimi olan bireyler olarak tanımlanmaktadır.

GÖRME DUYUSUNUN GELİŞİM AŞAMALARI

GÖRME SORUNU OLMAYAN ÇOCUKLARDA;

- **0-1 ayda:** Başını ve gözünü ışık kaynağına döndürebilir. Yatay ve dikey düzlemde hareket eden cisimleri izleyebilir. 6-8 haftalık bebek anne-babasının yüzüne bakabilir ve gülümseyebilir.
- **2-3 ayda:** Yoğun göz teması yapabilir. Dikey ve dairesel hareketli cisimleri hareketli oyuncakları izleyebilir. Dudak okumaya başlayabilir.
- **3-6 ayda:** Kendi ellerini seyretmeye, ileri uzanıp, sallanan nesneyi yakalamaya başlayabilir. Düşen ve uzaklaşan oyuncakı gözleyebilir. Karşıya bakıştan yana bakışa dönebilir ve görsel dikkat alanının genişleyebilir.
- **7-10 ayda:** Küçük parçacıkları fark edebilir. Oyuncaklara önce dokunup sonra parmak ucu ile tutabilir. Gösterilen resimlerle ilgilenir. Yarısı gösterilen cisim veya yüzleri tanıyıp gülerek yanıt verebilir.
- **11-12 ayda:** Evde görme kullanarak yer ve yön bulabilir. Kişileri, resimleri tanıyabilir. Saklambaç oynarken saklanana bulabilir.
- **1-2 yaşta:** Haberleşirken görmesini kullanabilir. Yüz ifadeleri ve vücut dilini anlayabilir. Görmeye olayların akışını anlayabilir

GÖRME YETERSİZLİĞİ OLAN ÇOCUKLARDA;

- **0-3 ayda:** Göz bebeğinde titreme (Nistagmus), gözlerin birinde veya her ikisinde kayma olabilir. Göz teması olmayabilir. Işığı veya çizimleri göremiyor veya izleyemiyor olabilir.
- **3-6 ayda:** Şaşılık oluşabilir. Görme azlığına bağlı olarak motor gelişim geriliği olabilir, başını tutamayıp emekleyemiyor olabilir. Göz ovuşturma veya sallanma başlayabilir.
- **7-12 ayda:** Uzay duygusu gelişmeyebilir. Göz uyumu olmayabilir. Merak duygusu az olup cisimleri aramıyor olabilir.
- **1-2 yaşta:** Görsel haberleşme eksikliği ve oyun alanında dışlanma ortaya çıkabilir. Anlık-doğal öğrenme yavaş veya az olabilir Çevre ile iletişim kurmada zorluk; hareket kısıtlılığı ve uyum bozukluğu görülebilir.

GÖRME YETERSİZLİĞİNİN FARKEDİLMESİ

Göz bebeklerinin siyah değil beyaz olması

Gözün alışılmışın dışında küçük, çok büyük veya gelişmemiş olması

Kişinin yüzünü ışık kaynağına dönmemesi

Farklı şekilde gözlerini döndürmesi

Bebeğin, anne-babasının yüzüne bakmıyor ve gülümsemiyor olması

Kişinin, sürekli gözlerini ovması, nesnelere bulanık görmesi

Kişinin gözlerinde kayma veya devamlı hareket olması

Gözlerini ışıktan kaçırma ve gözlerinde titreme olması

Işığa karşı normalden fazla duyarlı olması

Göze yakın iş yaparken kaş çatması, rahatsız olması

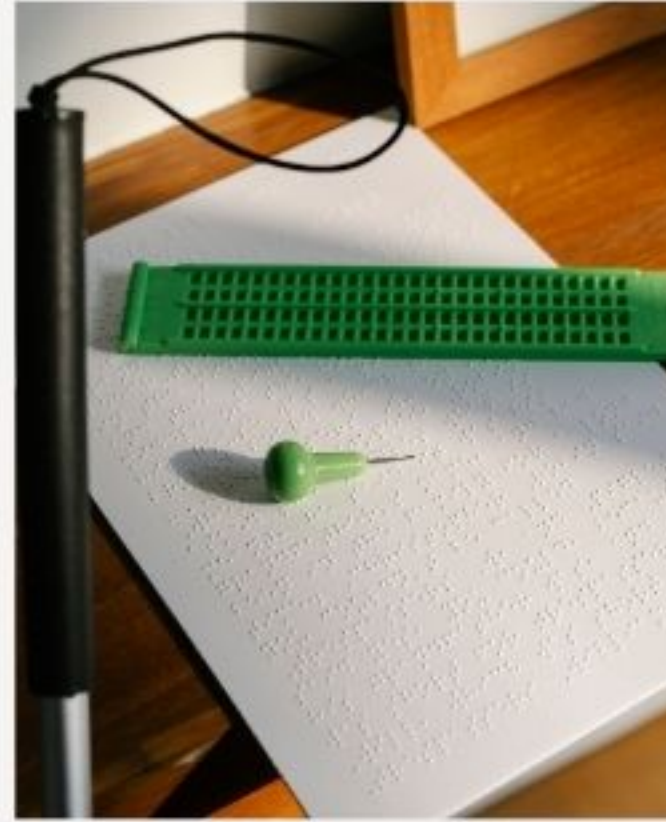
Sık sık tökezlemesi, yürürken ufak engelleri görememesi

Sağa sola amaçsız dönmesi ve sık sık düşmesi

GÖRME ENGELİNİN OLUŞMASI

ROL OYNAYAN ETKENLER

Görme bozukluğu, gözlerin işlevsel bir kısıtlaması veya görme sisteminde zayıflama, görme keskinliği veya kontrast duyarlılık, görme kaybı, foto fobi, diplopi, görme bozukluğu, görme algısı yetersizlikleri veya yukarıdakilerin herhangi bir kombinasyonu şeklinde ortaya çıkabilir.

Bu fonksiyonel sınırlamalar genetik yani kalıtımın, organizmalardaki genlerin varyasyonlarından kaynaklı optik sinirlerin ve retinanın gelişim bozukluğuna sebep olan hastalıklar olabileceği gibi, anne ve babadan kalıtımsal ya da bağışıklık sisteminin zayıflığından kaynaklı enfeksiyonlar, maruz kalınan kazalar şeklinde bir takım koşullardan kaynaklanabilir

GÖRME YETERSİZLİĞİNİN TÜRLERİ

KIRILMA KUSURLARI

MİYOP: Kişi yakınındaki nesnelere kolaylıkla görür ancak uzaktakileri net göremez. Kalın kenarlıklı merceklerle düzeltilir.

HİPERMETROP: Kişi uzağı iyi görebilir ancak yakını net göremez. İnce kenarlıklı merceklerle düzeltilir.

ASTİGMAT: Görüntü bozuk ya da bulanıktır. Silindirik merceklerle düzeltilir.

1

KATARAKT

Kişi net göremez ve renklerde soluklaşma olur. İlerleyen yaşlarda görülebileceği gibi çocukluk çağlarında ya da doğuştan da olabilmektedir.

Erken dönemde tespit edilip tedavi edilmezse kalıcı görme kaybı, şaşılık ve kontrolsüz göz hareketlerine neden olur.

2

ALBİNİZİM

Kalıtımsal bir hastalıktır. Gözün irisi pembe, tam ortadaki göz bebeği kırmızıdır. Işığa aşırı duyarlılık ve astigmata neden olur.

Görme keskinliği azalır, kırılma kusurları, merkezi görme kayıpları, şaşılık ve nistagmus görülebilir.

3

ŞAŞILIK(STRABİSMUS)

Göz kaslarındaki sorun nedeniyle her iki gözün içe veya dışa dönük olması durumudur. Bu nedenle gözler aynı nesneye odaklanamazlar.

Düzeltilmezse beyin iki görüntü oluşmasını engellemek için gözü baskılar ve bunun sonucunda baskılanan gözde göz tembelliği oluşur.

4

NİSTAGMUS

Gözlerde sağa-sola, yukarı-aşağı veya dönme tarzında titreşimler meydana gelmesidir. Objeler üzerinde odaklanmayı güçleştirmekte, baş dönmesi ve mide bulantısına neden olmaktadır. Kişi, bu hareketleri kontrol altına alamaz.

Görme keskinliğinde azalma, katarakt, abinizm, glokom ve göz siniri tabakası bozukluklarına işaret edebilir.

5

GÖZ TANSİYANU(GLOKOM)

Başlıca nedeni göz içindeki basıncın yüksekliğidir. Daha bebeklik döneminde ışıktan etkilenme, gözde sulanma, gözleri kısma ve kırmızı göz gibi yanı sıra korneanın büyümesi gibi belirtiler ile ortaya çıkmaktadır.

Göz içi basıncı yüksek seyretmeye devam ederse korneada çatlaklar oluşur, göz sinirinde de çukurlaşma meydana gelir. Erken müdahale edilmediğinde körlüğe yol açan ciddi bir bozukluktur.

6

KOLOBOM

Gözle ilgili herhangi bir oluşumun (göz kapağı, retina, iris...) doğumsal gelişim kusurudur. Kalıtsal bir rahatsızlıktır.

Görme üzerindeki olası etkileri; azalan keskinlik, fotofobi, göz yuvarlağının istem dışı sallanması, şaşılık; retinaya sıçradıysa alan kaybı oluşur.

İleriki dönemlerde glokoma gelişebilir.

7

PREMATÜRE RETİNOPATİSİ (ROP)

Bebeklerin gözlerindeki damarlar doğuncaya kadar gelişmeye devam eder, erken doğan bebeklerde bu gelişme henüz tamamlanmadığından doğumdan sonra tamamlanır. Bazen göz bu işi hızlıca tamamlar bazen de bebeklere yüksek konsantrasyonlarda verilen oksijen bu işi hızlandırır. Bu da doğal işlemlerin atlanmasına neden olur ve gözün gelişimi eksik tamamlanır.

8

RETİNİS PİGMENTOSA (GECE KÖRLÜĞÜ/TAVUK KARASI)

Kalıtsal göz hastalıkları arasında en sık rastlananıdır. Fotoresptör hücrelerin bozulmasıyla ortaya çıkar.

Loş ışıkta görme azalması ve karanlığa uyumun bozulması ya da görememe şeklindedir.

İlerleyen evrelerde görme alanı çevreden başlayarak daralır ve merkezi görme iyi olabilir. Ancak merkezi görmenin bozulduğu durumlar görülebilir.

9

SEREBRAL GÖRME YETERSİZLİĞİ (CVI)

Beynin özel görme bölümünün zarar görmesiyle görülen bir durumdur. Göz ve gözün işleyişi normaldir, buna rağmen görme yetersizliği oluşur.

Kişiler genellikle görme yeterliliğine sahiptir ancak gördüklerini anlamlandıramazlar. Birçok kişide görme daha kötüye gitmez, kişi büyüdükçe ve görmesi uygun şekilde çalıştıkça, görme gelişebilir.

10

KORTİKAL GÖRME YETERSİZLİĞİ

Görsel kortekste, arka görme yollarında ya da her ikisinde de hasar oluşması nedeniyle görülen görme yetersizliğidir. Beyinle ilgili ilgili bir sorundan kaynaklanan görme yetersizliğidir.

Beynin oksijensiz kalması, hidrosefali, beyin travmaları, menenjit, sitomegalovirüs, erken doğum, SP, epilepsi gibi nedenleri olabilir.

11

GÖRME YETERSİZLİĞİ OLAN BİREYLERİN GELİŞİM ÖZELLİKLERİ

GÖRME YETERSİZLİĞİNİN SOSYAL GELİŞİM ÜZERİNE ETKİLERİ

Görme yetersizliği olan çocuklar, çevrelerinden görsel ipuçlarını toplayamaması nedeniyle akranlarına göre sosyal becerileri kazanmalarında sınırlılıklar yaşayabilir.

Çocukların gülümseme davranışı ve daha birçok mimiği yeterince gösteremedikleri, çevrelerindeki kişilere ve olaylara beklenen tepkileri veremedikleri, sosyal etkileşimi başlatamadıkları, sürdürmeyle ilgili ve oyun becerilerinde sorunlar yaşadıkları görülmektedir.

Görme yetersizliği olan bireylerin motor becerilerinin gelişimi bebeklik döneminin ilk üç ayında (0-3) pek farklılık göstermezken bu durum gerekli eğitim verilmediği takdirde ilerleyen yaşlarda baş kontrolü sağlayamama, ayağı sürterek yürüme, içinde bulunduğu konumu tespit edememe, kısıtlı hareket etmesine bağlı olarak kasların zayıf olmasına ve duruş bozuklukları gibi problemler yaşamalarına neden olmaktadır

GÖRME YETERSİZLİĞİNİN MOTOR GELİŞİM ÜZERİNE ETKİLERİ

GÖRME YETERSİZLİĞİNİN BİLİŞSEL GELİŞİM ÜZERİNE ETKİLERİ

Görme yetersizliği olan bireyler, kavram gelişimini de içeren bilişsel gelişimde problem yaşarlar. Kişiler, koklama, tatma, dokunma ve arta kalan görmesinden yararlanarak tüm duyularından elde ettiği duyuşsal izlenimlerini bütünleştirmeyi öğrenmelidir.

Hem çevresini anlamlandırarak güvenli seyahat edebilmesi hem de akademik hayatını devam ettirebilmesi için çok sayıda kavrama sahip olması gerekir.

Görme yetersizliği olan bireylerin dil gelişiminde gecikmeler, dilde gecikme olmasa bile zamir kullanımında gecikme, yanlış zamir kullanımı, sözcülük (deneyimler yoluyla kavramın anlamını tam olarak öğrenmeden kavramı kullanmak) ve ekolali gibi bazı problemler görülebilir.

GÖRME YETERSİZLİĞİNİN DİL GELİŞİMİ ÜZERİNE ETKİLERİ

ERKEN MÜDAHALENİN ÖNEMİ

Görme duyusu; taklit etmek, çevreyi tanımak, bağımsız olarak hareket edebilmek, kaba motor becerileri gerçekleştirmek, tehlikeleri önceden tanımak ve öngörmek gibi pek çok beceri için önemli role sahiptir. Görmeyen bebekler ve çocuklar bu görsel uyaranlardan yoksundur. Bu nedenle eğitim olanaklarından gerektiği gibi faydalanabilmeleri, toplumda bağımsız, kendine güvenen ve mutlu bireyler olarak yer alabilmeleri için; görme yetersizliği olan bebekler ve çocukların eğitimde bütün bahsedilen becerileri kazanabilmeleri adına "**erken müdahale**" programları uygulanmalıdır.

Engelli grupları içinde meslek sahibi olma imkanına en fazla görme yetersizliği olan bireyler sahip iken, bu bireyler, yetersiz gelişim ve yüksek eğitim şartlarına ulaşamamaları nedeni ile ideallerini gerçekleştirememektedirler.

SINIFINDA AZ GÖREN ÖĞRENCİSİ OLAN ÖĞRETMENLERE ÖNERİLER

● Az gören öğrencinin tahtayı en iyi gördüğü yeri en doğru belirleyebilecek kişi kendisidir. Öğrencinize farklı oturma seçenekleri sunarak doğru yeri belirleyebilirsiniz .

● Mümkün olduğunca pencerelerden ve aydınlatmalardan kaynaklanan ışık parlamalarını azaltmalısınız.

● Öğrencinin gerekiyorsa tahtada veya kağıt üzerinde yardımcı araçlarla (optik ya da dijital büyütme-yakınlaştırma cihazları) yazılı materyalleri nasıl kullanılabilir hale dönüştüreceğini öğrenmek için öğrencinin **İşlevsel Görme Değerlendirme Raporuna** başvurabilirsiniz.

● Az gören öğrenci için büyütülmüş çıktılar kullanılabilir ancak baskı kalitesinin iyi olması gerekir. Baskı ile arka plan arasındaki yüksek **kontrast** ile öğrencinin daha net görmesini sağlayabilirsiniz.

● Az Gören öğrenciler sahip oldukları sınırlı görme kapasiteleri nedeniyle genellikle daha düşük bir okuma hızına sahiptirler. Bu sebeple ödev ve sınavlarını tamamlamak için daha **fazla zaman** verebilirsiniz.

● Az gören öğrencinin göz sorununa sınıf içinde dikkat çekmemeye çalışın.

● Tahtayı görmede sorun yaşayan öğrencinize, kalkarak tahtaya yaklaşma, tahtadakilerin fotoğrafını çekerek büyütüp okuma olanakları sunabilirsiniz.

● Kelime oyunları, bulmacalar, karmaşık görseller, geometrik şekiller ve grafikler, "az gören" bir öğrenci için zorlayıcı olabilir. Görselleri daha anlaşılır büyüklükte ve sadeleştirerek sunabilir ve sözlü anlatım ile destekleyebilirsiniz.

● Kendisine hitap ederken her zaman öğrencinin adını kullanın. Mesafe sebebiyle göz temasınızı ve ona yöneldiğinizi fark etmeyebilir.

● Sınıf dışındaki alanları kullanmada (kantin, WC, bahçe ve koridorlar) başlangıçta zorluklar yaşayabilir. Bu alanları görsel olarak ayırt edebilecek düzenlemeler yapabilirsiniz.

● Koridorlara ve merdiven basamaklarına görmeyi kolaylaştıracak işaret, şerit ve ışıklandırma yapabilirsiniz.

● Sınıf arkadaşlarıyla iletişimini gözlemleyin. Aşırı korumacı ve yönlendirici davranışlara ya da engeli nedeniyle dışlanmasına izin vermeyin.

AZ GÖREN ÇOCUĞA SAHİP AİLELERE ÖNERİLER

Çocuğunuzu görmesini kullanması konusunda teşvik edin ve cesaretlendirin.

Renkli ışıklı oyuncaklar tercih ederek, oynarken görmesini aktive edin.

Evdeki mobilya ve eşyalarınız açık-koyucanlı renkler yan yana olacak şekilde düzenleyin.

"Az gören" çocuklar genellikle televizyonu dinlerler. Gerekirse sesini tamamen kısarak renkli ve hareketli görüntüler izletin.

Elle arama davranışına izin vermeyin. Her şeyi bakarak bulabileceğini fark ettirebilir, ışık desteği sunarak aradığı şeyi görerek bulmasını kolaylaştırabilirsiniz.

Nesneyi, oyuncağı, yiyeceğı doğrudan eline vermeyin. İstedığı şeyleri kendisi görerek arayıp bulmayı, davranış olarak kazanması gerektiğini unutmayın.

Çocuğunuzun ihtiyaçlarını kendiniz gidermek yerine ihtiyaçlarını karşılayabileceğı becerileri öğretin.

Sokakta yürürken çocuğunuzun elini tutarak yürümek yerine ona kendi başına nasıl yürüyebileceğini ve nelere dikkat etmesi gerektiğini anlatın.

Çocuğunuzun hareketli oyunlardan uzak tutmak yerine oyunlara katılması için teşvik edin, hareket kabiliyetini artırın.

Mümkün olduğu kadar onu her yaşta ve tüm vücudunu içeren hareketlere ve faaliyetlere yönlendirin.

Yaşlılarıyla bir araya getirip sosyalleşmesini sağlayın. Akranlarının yaptığı her şeye çocuğunuzun dahil edilecek ortamlar, buluşmalar yaratın.

Bağımsız bir birey olarak yaşayabileceğine inanın ve yaşının gerektirdiğı tüm kişisel ve davranışsal sorumluluklarını ona yükleyin.

TOTAL GÖRME YETERSİZLİĞİ OLAN ÖĞRENCİ İÇİN ÖĞRETMENLERE ÖNERİLER

- ✓ Küçük yaşlardan itibaren yönelim ve bağımsız hareket becerileri kazandırılmalıdır.
- ✓ Küçük yaşlardan itibaren çocuğun duyularını geliştirmeye yönelik etkinlikler düzenlemelisiniz. Örneğin, sesin kaynağını bulmayla ilgili çalışmalar ya da dokunsal materyalleri eşleme, ayırt etme çalışmaları çocuğun yönelim becerilerinin gelişmesinde faydalı olacaktır.
- ✓ Çevresel,uzaysal, bedensel, pozisyon vb. tüm kavramlara yönelik çalışmalar gerçekleştirin.
- ✓ Bulunduğu çevrede herhangi bir değişiklik olduğunda öğrenciye açıklayın.
- ✓ İşaret ederek “şurada” gibi ifadeler kullanmayın. Nesnelerin pozisyonlarını, ne kadar mesafe kaldığı gibi bilgilerle açıklayın.

- ✓ Dinleme araçları ve okuyucudan yararlanmanın öğrenciyi tembelliğe itmemesi için düzenlemeler yapın. Dinleme araçları/okuyucuyu kullanmakla birlikte, okuma yazma araçlarını ve teknolojik araçları da kullanmayı öğrenmelidir.
- ✓ Mümkün olan en erken yaşta Braille yazı ve yazı araçlarıyla tanıştırın ve farkındalık oluşturun.
- ✓ Dinlediğini anlama becerileri ile ilgili çalışmalar yapın. Örneğin bir nesneyi betimleyip nesnenin ne olduğunu tahmin etmesini isteyin.
- ✓ Öğrencinin ders sırasında ihtiyaç duyduğu zamanlarda ses kaydı almasına izin verin.
- ✓ Sınıf içerisinde verdiğiniz ödevleri öğrencinize göre uyarlayın. Ek süre verme, braille doküman hazırlama, somutlaştırma yapabilirsiniz.
- ✓ Görsel materyalleri dokunsal (örneğin, kabartılmış doğru parçası vb.) hale dönüştürün ve öğrencinin bu kavramları çizmesini sağlayacak (rulet vb.) araçlarla uygulamalar yapın.
- ✓ Yardımı kabul etme/reddetme, kendini ifade etme gibi sosyal etkileşim becerilerinin uygun yöntemler kullanarak öğretin.

TOTAL GÖRME YETERSİZLİĞİ OLAN ÇOCUĞA SAHİP AİLELERE ÖNERİLER

1-1.5 yaşlarına geldiklerinde onlara vücuttaki organları öğretin. Bunu hem çocuğun vücudu üzerinden, hem de kendi vücudunuz üzerinden yapın.

Yürümeye yeni başlayan çocuğunuza tahta, plastik, bez gibi farklı malzemelerden yapılmış ses çıkaran, hareketli, itilip çekilebilen oyuncaklar alın.

Yürümesi için onu teşvik edin ve koşma, eğilme, kol kaldırma-uzatma, diz bükme gibi hareketleri ona kendi vücudu üzerinden öğretin.

Çocuğunuzun farklı zeminlere çıplak ayakla basmasını sağlayın. Taş, kilim, mermer, asfalt,, çimen gibi zeminlerde dolaştıkça çocuk zemin ve yüzey farklılıklarını öğrenecektir.

Çocuğunuza çevresi hakkında, etrafındaki nesnelere hakkında bilgi vermeli, nesnelere dokunmasını sağlayın.

Mümkün olan bütün durumlarda, çocuğunuzun sözü edilen şeylere dokunmasını ve onların sesini duymasını sağlayın böylece duyduğu kelimelerin anlamını öğrenecektir.

Bir nesnenin özelliklerinin onlara parçadan bütüne doğru öğretmeniz gerekir, zihinleri kavramları ancak böyle algılayabilir.

Her çocuğun büyüme hızı birbirinden farklıdır. Çocuğunuz geri kaldı zannedip telaşlanmayın ama gereken olanakları sunmaya devam edin.

Bütün çocuklar oyun ile öğrenir. Günlük yaşam içinde pek çok işi, faaliyeti oyuna dönüştürün.

Görmeyen çocuklara bir şey öğretirken mutlaka alt basamaklara bölmeli ve aşama aşama öğretmelisiniz.

Mekan algısı ve zihinsel harita geliştirebilmesi için önce odasını, kapıdan başlayarak duvarları yoklatarak ve sıra ile eşyaları tanıtarak öğretmelisiniz.